
Amerika'nın Irak'a Müdahalesine İlişkin Televizyon Haberlerinin İçerik Analizi Yöntemi ile İncelenmesi

Analysis of the Television News on American Occupation of Iraq by Content Analysis Method

Yard.Doç.Dr. Nüket ELPEZE ERGEÇ*

Öz: Bu araştırma, Amerika'nın Irak'a müdahalesinin Türkiye'deki ulusal televizyon kanallarının ana haber bültenlerinde nasıl yer aldığını inceleyen bir çalışmadır. Kimyasal tehdit ve Irak'a demokrasi getirmek gibi meşru bir zemine dayandırılan Amerika'nın işgalini, göç eden insanlar ve uzakta patlayan bombalar görüntüleriyle izledik. Kayıpları rakamlarla duyduk. Muhabirlerin korku ve panik dolu gözleriyle işgalin boyutlarını tahmin etmeye çalıştık. Irak'ta bunlar olurken ülkemiz gündeminde sadece tezkere tartışmaları mı vardı? Haberler hangi nitelikteydi, haber kaynakları nelerdi? Kanalların gündemi benzer miydi? Araştırmada bu sorulara içerik analizi yöntemiyle cevap aranmıştır.

Anahtar kelimeler: Amerika'nın Irak'ı İşgali, televizyon haberleri, içerik analizi, gündem belirleme yaklaşımı.

Abstract: This is a study designed and conducted to analyse how TV news of American occupation of Iraq was covered in prime news programmes of Turkey's TV channels. We watched the American occupation which was based on the alleged chemical weapons threat and on a legal ground of bringing democracy to Iraq along with the people fleeing in the shade of bombs exploding in distance. Death tolls were presented as mere statistics. We tried to estimate the extent of the war through fear and the panic-stricken eye of the reporters. While these events were happening in Iraq, were there only the discussions of motion on the agenda of our country? What kind of news is available? What were the sources of news? Were the schedules of TV channels alike? Answers were sought for these questions in this study by means of content analysis method.

Key words: American Occupation of Iraq, television news, content analysis, agenda-setting.

* Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep Meslek Yüksekokulu, Radyo- TV yayıncılığı programı, Gaziantep. e-mail: elpeze@gantep.edu.tr

1. GİRİŞ

Günümüzde medya bir gündeme hakim olma, olayları ve olguları yönlendirme mücadelesi yürütme çabası içindedir. Medya, haberlerle ve bunun yanında içerdikleri çeşitli konulardaki enformasyonla kamuoyunu yönlendirebilme gücünden dolayı dördüncü güç olarak adlandırılmaktadır. Medyanın toplum üzerindeki etkisi artık kabul edilmiştir. Ancak, bu etkinin boyutları konusundaki çalışmalar halen sürmektedir. İnsanların kendileri dışındaki dünyada olup biten sosyal ve siyasal olaylar hakkında bilgi edinebilecekleri tek kaynak olması, medyanın önemini daha da arttırmaktadır. Medyada, diğer anlamıyla kitle iletişim araçlarında her gün anlatacak bir olay, aktarılacak bir mesaj vardır.

Medyanın fonksiyonları üzerine pek çok görüş ortaya konmuştur. Bunlar belli başlı başlıklar halinde haber ve bilgi verme, kamuoyu oluşturma ve açıklama, eğitime, eğlendirme-hoşça vakit geçirtme, denetleme, eleştiri ve toplumsallaştırma gibi kategorilere ayrılarak sıralanmıştır. Çalışmamız açısından önemli olan ise, medyanın haber ve bilgi fonksiyonudur.

Demokratik sistemlerde insanların demokrasiye katılımları için ihtiyaçları olan haber ve bilgilerin sağlanması konusu, medyanın bütün işlevleri arasında en önemlisi olarak görülmektedir. İnsanların küresel düzeydeki bilgi ve haber alışverişine duydukları gereksinim ne kadar gerçekse, medyanın elindeki olanaklarda o kadar geniştir. Bugün evimizde televizyonun karşısında dünyanın herhangi bir yerindeki çatışmayı, savaşı ya da depremi izleme olanağına sahibiz. Bilgilenmede sınır tanımayan bir çağda yaşamın avantajlarını sonuna kadar kullanırken, bir takım dezavantajların da olması kaçınılmaz. Amerika'nın Irak'a düzenlediği saldırının her anı kayıtlara geçerken gerek televizyonlardan, gerekse internetten olan biteni izleyebildik. Ancak, bütün yaşananlar canlı olarak kameraların izin verdiği ya da yönlendirdiği ölçüde biz izleyicilere sunuldu. Ana haber bültenlerinde ise cephede, dünyada ve ülkemizde çatışma ile ilgili olup bitenler verildi.

Bu çalışmanın temel amacı, Amerika'nın Irak'a müdahalesinin televizyon haberlerine yansımaları ortaya koymaktır. Başka bir deyişle "Amerika-Irak savaşı sürecinde medya hangi konuları, ne sıklıkta yayınlamış, gündemini nelerden oluşturmuş?" sorusu bu çalışmanın temel hareket noktası olmuştur. Bu amaçla ampirik olarak gerçekleştirilen, dolaysız, yaygın gözlem tekniklerinden olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Medya çalışmalarında, çeşitli olay ya da sorunların medyada sunum biçimlerini belirlemeye yönelik araştırmalar önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmalarda medyanın araştırma konusu soruna yönelik tutumu sorgulanmaktadır. Televizyon ana haber bültenlerinde Amerika-Irak savaşının haberlerinin sunuşunun irdelendiği ve somut saptamalar elde edilen bu çalışmada literatüre bir katkı yapmak hedeflenmiştir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

İletişim bilimcileri ve sosyal bilimciler medyanın kamusal alanda yarattığı dönüşümleri yoğun biçimde incelemişlerdir. Medya etkileri iletişim alanında en çok üzerinde durulan konuların başında gelir. Son yıllardaki başlıca araştırma yaklaşımlarından¹, tutucu ve değişimci iletişim kuram ve araştırmalarına (Erdoğan ve Alemdar, 1990, 15-49) bakıldığında

¹ Gündem belirleme-McCombs ve Shaw(1972), Kitle iletişim araçlarının etkileri-McOuail (1977), Sosyolojik bakışla etki- Halloran (1977), Kültürlenme kuramı-Gerbner (1982).

geleneksel ana damar iletişim araştırmasının başlıca odağı basın ve televizyonun etkileri olduğu görülür. Yaygın bir ilgi tarafından beslenen etki araştırmaları neredeyse kitle iletişim araştırmasının eş anlamlısı haline gelmiştir. Bazı iletişim araştırmacıları (DeFleur 1970; Gitlin 1978; Benett 1982...) dahil bir çoklarının zihninde, iletişim araştırmasının yönelmesi gereken temel önemdeki sorun medyanın izleyici üzerindeki etkisidir. Sonuçta medya hakkındaki bakışların barındırdıkları hem korku ve endişeyi, hem de umut ve tahriki açıklayan nokta medyanın yürekleri, zihinleri ve ulusal kamunun davranışını zaptetme ve yönlendirme konusundaki tahmine dayalı gücüdür (Fejes, 1994, 251).

Günümüzde çoğulcu yaklaşımlar çerçevesinde, medyanın etkilerinin dolaylı ve uzun dönemli olduğu yolunda kanıtlar sağlayan dört temel yaklaşım ağırlık kazanmıştır. Bunlar kamuoyunun kitle iletişim araçları karşısında nasıl biçimlendiğini açıklamaya çalışan Neolle-Neumann (1973) tarafından geliştirilen sessizlik sarmalı, kitle iletişim araçlarının yaydığı bilgi ile toplumun düşük ve yüksek sosyo-ekonomik statüdeki katmanlar arasındaki farkını yorumlamaya çalışan bilgi açığı hipotezi (Severin-Tankard, 1994, 409), medyanın toplumda bağımlılık yaratıp yaratmadığını sorusu üzerine odaklanan bağımlılık modeli ile kitle iletişim araçlarının önceliklerinin halkın öncelikleri olduğunu ileri süren, McComb ve Shaw (1977) tarafından geliştirilen gündem belirleme yaklaşımı, olarak sıralanabilir. Gündem Kuramı (Agenda Theory) yaklaşımı; halkın çeşitli konuların önemini algılayışını kitle iletişim araçlarının konuyu ele alış biçimleriyle açıklanabileceğini ileri sürer. Medyanın önemsendiği konuları halkın önemli olarak algılayacağı konular, ilgilenmedikleri ise önemsiz olarak algılanacak konular olarak ifade edilmektedir. McComb ve Shaw (1977) Kuzey Carolina eyaleti Charlotte şehrinde yapmış oldukları çalışmada kamunun, medyanın gündemi şekillendirmesinden daha çok medyanın kamunun gündeminin şekillenmesinde nedensel bir etkiye sahip olma olasılığı olduğunu tespit ettiler (Severin ve Tankard, 1994, 371) Kısacası, gündem belirleme işlevi, bu araçların insanların ne hakkında düşüneceklerini, neyi önemli olarak algılayacaklarını etkileme eğilimi olarak da tanımlanmaktadır.

Gündem belirleme yaklaşımının temel hipotezi, medyanın insanların ne hakkında düşüneceklerini belirlediği düşüncesine dayanır. Yaklaşımına göre medya, haberleri sunuş yoluyla kamuoyunun düşündüğü ve konuştuğu konuları, eş deyişle kamu gündemini belirlemektedir. Geleneksel gündem belirleme yaklaşımına göre medyanın belirli bir konuya ayırdığı yer ve zaman miktarının ölçülmesi ile elde edilecek veriler, izleyenlerin aynı konuya gösterdiği ilgi miktarıyla ya da onların bu konun önemliliğine ilişkin yargılarıyla yakından ilgilidir (Yüksel, 2004, 244).

Gündem belirleme yaklaşımına göre, medyanın öncelikleri halkın öncelikleri olur. Medyanın gündem oluşturma düşüncesinin temelinde, bu konular hakkında halkın görüşlerinin kitle iletişimin verdikleriyle anlamlı bir şekilde etkilendiği varsayımı bulunur. Bunun en önemli nedenlerinden biri, medyanın kamuyu ilgilendiren konularda halkın en önde gelen enformasyon kaynağı olmasıdır (Erdoğan ve Alemdar, 1990, 146). Bilginin dağıtıcısı olan kitle iletişim araçları elbette her enformasyonu seçerek izleyicisi ile buluşturur. Bu seçimde sunduğu öncelikler de izleyicinin önceliği olacaktır. Medyada önemli yer tutan konular

kamu gündemiyle de yakından ilgilidir. Medyanın belirli bir konuya ayırdığı yer ya da zaman miktarının ölçülmesi ile elde edilecek veriler, izleyenlerin aynı konuya gösterdiği ilgi miktarıyla ya da onların bu konuya önemliliğine ilişkin yargılarıyla yakından ilişkilidir (Yüksel, 2004, 243).

Haber medyanın vazgeçilmez unsurudur. Eğlence amaçlı TV programlarını oluşturan filmlerin, dizilerin, müzik, spor ve yarışma programlarının dışındaki en önemli program türleri izleyicileri bilgilendirmeye yönelik olan haber bültenleri ve haber programlarıdır. Haberler aracılığıyla medya gündemi belirlenir. Bu programlar toplumsal gerçekleri yansıtmakla yükümlü olduklarından simgesel anlamlardan tamamen arınmış olmaları ve mümkün olduğunca yalın bir ifadeyle ve tarafsız bir şekilde izleyicileri aydınlatmaları gerekmektedir. TV haberleri bu nedenle her ülkede toplumsal tartışma konusu olmaktadır (Turam, 1994, 127). Medyanın gündemi belirlerken haberleri her türlü etkiden ve gösteriden uzak bir biçimde sunması beklenir. Oysa ki varolan toplumsal gerçekliğin bir parçası olan haberleri ideolojik, ekonomik ya da siyasi baskılardan arınmış biçimde yayımlandığı söylenemez.

Sosyolog Gaye Tuchman kitabı Making News'de (1978) haberlerin, gerçeğin sosyal yapılanması olduğunu iddia eder. Tuchman haber yapma eyleminin, gerçeği görüntülemek değil, gerçeğin kendisini yapma eylemi olduğunu söyler (akt. Severin ve Tankard, 1994, 536). Medya içeriklerindeki görüntünün gerçeğin görüntüsü olmadığına dair pek çok araştırma bulgusundan da söz edilebilir. Gerçek yaşamdaki trafik kazası sayısı ile medya içeriklerindeki haber sayısı orantılı değildir. Brezilya'daki ya da Afrika'daki açlık konusu; orada ölenlerin anlamlı sayısı ile değil, şarkı ve konserlerle, ünlülerin yardım kampanyaları ile gündeme gelir. AIDS, erozyon, alkol ve uyuşturucu ile mücadele, silahsızlanma, terör, depresyon, tinerci çocuklar, kız kaçırma olayları, okula gitmeyen genç kızlar, sağlık sorunları vs. pek çok konuda yapılan haberlerin sayısı ile bu olaylara ilişkin gerçek yaşam göstergeleri birbirinden farklıdır (Yüksel, 2001). Medya gündemi belirlerken kendi bakış açısına ya da kamerasından gördüğü görüntüye göre yansıtıyor ve ne göreceğini zaten önceden belirliyor demek çok acımasız bir genelleme olmayacaktır.

Savaş dönemlerinde habercilik ya da medyanın gündemine neyin yer alacağı bir başka boyutu ile karşımıza çıkar. Savaş döneminde gazetecinin ülkesine karşı sorumluluğuyla gerçeklere karşı sorumluluğu arasındaki denge nasıl sağlanabilir? (Mutlu, 2003, 196). Ragıp Duran, tankların, tüfeklerin ve topların cirit attığı bir ortamda kalemin, mikrofonun ya da kamerasının işlevini yerine getirmesi mümkün değil, demektedir. Silahların gürültüsünde medya organlarının sesi kısılıyor. Duran tarafından, habercinin, kendi ülkesi savaşa girdiğinde, hem genel olarak geçerli olan yasalarla hem de durum gereği Silahlı Kuvvetler tarafından konulan kısıtlama ve yasaklarla karşılaşarak yorumunu yapmaktadır (Duran, 2002, 79). Bu baskılarla medya kuruluşuna gelen görüntüler bir de bu kuruluşların politika ve çıkarları ile karşılaşınca izleyiciler savaş hakkında sadece seçilen çerçevelerle bilgileniyor denilebilir.

Bu yazı kapsamında televizyonun haber ve bilgi verme görevini hangi karelerle yerine getirdiği Amerika'nın Irak'a müdahalesinin gerçekleştiği günler olan 16-22 Mart 2003 tarihleri arasındaki süreç de yapılan analizlerine dayalı olarak ele alınacaktır. Çalışmada sadece

medyanın gündemi ele alınmış, gündem belirleme yaklaşımında yer alan gerçek yaşam göstergeleri bu çalışma kapsamı dışında tutulmuştur. Tek taraflı olarak medya gündemi incelenmiştir. Amerika'nın Irak'a müdahalesi sürecinde başlayan analiz çalışmasında savaşın başladığı gün ve sonrasında yayın kuruluşların en çok hangi tür habere odaklandığı, gündemdeki konuların neler olduğu bu çalışmanın ana sorunsalıdır.

2.1. Araştırmanın Problemi

Bilgilenme ve enformasyona ulaşmada günümüzde kullanılan en geçerli medya aracı görüntüsel ve sessel üstünlükleri nedeniyle televizyondur. Kamuoyunun bilgi alma hakkını gerçekleştiren araçlardan biri olan televizyon gündemi belirlerken bazı eleştirilerden de nasibini almıştır ve almaktadır (Duran, 2000, 99). Matelski'nin deyimiyile taraf tutma ya da seçicilik, haber bağlantı noktalarında ortaya çıkar. Önce muhabirin belli biçimde algıladığı olay söz konusudur. Haber ikinci aşamada editörlere ve yönetime gider. Üst yönetim, reklamcılar, devlet yetkilileri vb. bilinçli karar verme sürecine dahil olurlar. Sunucunun masasına ulaşmaya kadar bir çok karar sürecinden geçen haber sonunda medya kuruluşunun kendi bakışına göre izleyiciye sunulur (Matelski, 2000, 20). Bu bilgiler kapsamında araştırmanın problem olarak gördüğü alan ortaya çıkmaktadır.

Toplumumuzda önemli bir yere sahip olan televizyon, savaş dönemlerinde enformasyon sağlarken, Amerika'nın Irak'a müdahalesi olayı baz alınarak, süre, içerik, biçim ve sunum açısından toplumu bilgilendirecek düzeyde mi olayları vermiştir? Türk televizyonlarının, toplumu savaş ortamı konusunda bilgilendirmek açısından bilgi ve haber verme görevini nasıl yerine getirdiği sorusu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

2.2. Araştırmanın Amaç ve Kapsamı

Yukarıda belirtilen problem çerçevesinde, Türk televizyonlarının savaş gibi dünyayı etkileyen önemli bir olayda izleyicileri bilgilendirmek için savaşa ilişkin haberlere ne kadar sıklıkta yer ayırdığı, konuları nasıl incelediği ve hangi boyutta bu konuyu gündeme getirdiğinin incelenmesi bu çalışmanın temel amacıdır. Bu amaç doğrultusunda bütün dünyanın yakından takip ettiği Amerika-İrak savaşının Türk televizyonlarının ana haber bültenlerine nasıl yansıtıldığı incelenmiştir. Amerika'nın ilk müdahalesine başlamadan önceki tarih olan 16 Mart 2003 tarihi başlangıç olmak üzere saldırı sürecini kapsayan 22 Mart 2003 tarihine kadarki yedi günlük süreçte savaş ortamına ilişkin haberlerin içerik çözümleme yöntemi uygulanarak incelenmesi, bu araştırmanın alt amacını oluşturmaktadır. Bu çerçevede çalışmanın alt amaç soruları ise şunlardır;

1. Genel olarak inceleme kapsamına alınan televizyon kanallarının bu yedi günlük süreçte Amerika-İrak savaşı olayına ilişkin verdikleri haber sayısında farklılık gözlemlenmekte midir? Gözlemlenmekte ise ne yöndedir?

2. İncelemeye alınan televizyon kanallarının yedi günlük süreçte konular açısından savaşa yaklaşımları ne düzeydedir? Farklılaşma var mıdır? Varsa bu farklılaşma ne yöndedir?
3. Araştırma kapsamındaki her televizyon kanalının ağırlıklı gündemleri arasında fark var mıdır?
4. Televizyon kanallarının savaşa ilişkin verdikleri haberlerin kaynakları arasında farklılık var mıdır? Varsa ne düzeydedir?

Çalışmada temel amaca ulaşabilmek için 16-22 Mart 2003 tarihlerindeki yedi günlük süreçte ülkemiz televizyonlarından önde gelen dört kanalı inceleme kapsamına alınmıştır. İçerik analizi yöntemi ile incelen televizyon kanallarının seçiminde ise genel yayın politikaları göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmanın amaç sorularını cevaplayabilmek için TRT 1, CNN Türk, Kanal 7 ve Star TV kanallarının ana haber bültenleri incelenmiştir. TRT 1 kamu yayıncılığı anlayışını benimsediği, CNN Türk haber kanalı olması nedeniyle araştırmaya alınmıştır. Star TV izlenme oranı yüksek olması yanında popüler olarak nitelenebilecek bir habercilik anlayışı benimsediğinden ve Kanal 7 ise ideolojik duruşu nedeniyle örneklere dahil edilmiştir. Araştırma çerçevesinde bu dört televizyon kanalının 16-22 Mart 2003 tarihleri arasında 7 gün boyunca ana haber bültenleri kaydedilmiş ve daha sonra analize tabi tutulmuştur.

2.3. Araştırmanın Önemi

Çalışma savaş haberlerinin televizyon kanallarında hangi boyutlarda yer aldığı somut olarak tespit edilmesi açısından Türk medyası için önemlidir. Medya araştırmaları yapanlar için, habercilik alanında çalışanlar için önemli görülmelidir. Ayrıca bu araştırma benzeri araştırma yapacaklara kaynaklık edebilmesi ve örnek oluşturabilmesi açısından önemlidir.

2.4. Araştırmada Uygulanan Yöntem

Çalışmanın sorularının cevaplanabilmesi için içerik analizi temel yöntem olarak seçilmiştir. İletişim araştırmalarında haber metinlerinin nicel analizi önemli bir yer tutmaktadır. Nicel içerik analizinin en önemli amacı, araştırma konusu olarak belirlenen sorunun medyada nasıl sunulduğunu ortaya koymaktır (Gökçe, 2001). İçerik çözümlemesi, iletilerin açık, aşikar içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrula bilinen bir açıklamasını yapabilmek amacıyla kullanılmaktadır. Anlamlandırmanın düz anlamsal yüzeyini çözümler. Bir iletişim sisteminde seçilen birimlerin belirlenmesi ve sayılması biçiminde uygulanır. Sayılacak birimler, araştırmacının incelemek istediği her şey olabilir. Tek ölçüt bu birimlerin kolaylıkla tanımlanabilir olmalarıdır (Fiske, 1996,176). İçerik çözümlenmesinde nesnel geçerlilik söz konusudur. Bu nokta ise, değişik kişilerin aynı çözümleme metnini belirli sınıflamalar çerçevesinde öngörülen görünümüleri işaretlediklerinde yerine gelmiş sayılır. Eş deyişle kodlayıcıların metni anlama ve algılama şekillerinin değişmediği ve aynı kaldığı zaman içerik çö-

zümlemesinde “nesnel geçerliliğe” ulaşılmış olur. Başka bir deyişle bir çok kodlayıcı tarafından yapılacak olan belli bir çözümleme metnini sınıflamalara yerleştirilmesinde her zaman aynı sonuç elde edilmelidir. Aynı koşullar altında aynı ya da benzer sonuçlar elde ediliyorsa, o zaman içerik çözümlemesinin sonuçları “güvenilir” nitelik taşır (Gökçe, 1995, 111). Çalışmanın güvenilirliğinin sağlanabilmesi için Gaziantep Üniversitesi Radyo-TV Yayımcılığı programı ikinci sınıftan beş öğrenci analiz sürecine katılmıştır. Haberlerin içeriğinin kodlanması sürecinde bu öğrencilere farklı ortamlarda haber programları izletilerek kodlama yapmaları sağlanmış ve güvenilir bir sonuç elde edilmeye çalışılmıştır. Kodlamalar sonucunda her bir öğrencinin aynı düzeyde cevaplama yaptığı tespit edilmiştir.

2.5. Araştırmanın Sınıflama Sisteminin Oluşturulması

İçerik çözümlemesi yöntemi uygulanan çalışmalarda öncelikle yapılması gereken sınıflama sistemi oluşturmaktır. Araştırma kapsamındaki konuların sınıflara bölünmesi gerekmektedir. Burada içerik çözümlemesi ile araştırılmak istenen gerçeğe yönelik çeşitli etkileri açığa kavuşturulmaktadır. Öncelikle sınıflama sistemi bir ölçek sunmaktadır ve bu ölçek araştırma sorusu açısından önemli olan noktaların sosyal gerçekten seçimini belirlemektedir. Sınıflama sistemi üzerinden sosyal gerçek yapılandırmakta, düzenlenmektedir. Ayrıca sınıflama sistemi sosyal gerçeğin elemanlarını belli özelliklere göre sınıflandırmakta ve bu süreçte araştırma sorusu açısından dikkate alınmayan anlam farklılıkları çözümleme dışı bırakılmaktadır (Gökçe, 1995, 78). Bu çerçevede araştırma kapsamındaki konuların sınıflara ve alt sınıflara bölünmesi gerekmektedir. Çalışmanın sınıflama sistemi oluşturulurken mevcut araştırma dikkate alınmıştır. Varolan kayıtlı haberlerin tamamı dikkatlice incelenmiş, ortak alanlar tespit edilmiş ve çalışmanın varsayımları da dikkate alınarak sınıflar ve alt sınıflar oluşturulmuştur.

Dört ayrı TV kanalının ana haber bülteninde yer alan haberler Dış Politika, Ekonomi Politikası, İç Politika ve Gelişmeler, Dünyada Durum ve Askeri Hazırlıklar olarak isimlendirildiğimiz beş başlık altında sınıflandırılmıştır. Her bir başlık tekrar alt başlıklara ayrılmıştır. Ayrıca haberin kaynağı, haber olma nedeni ve haberin niteliği şeklinde başlıklar oluşturularak her bir haberin bu boyutlarda da incelenmesi sağlanmıştır. Çalışmanın sınıflama sistemi oluşturulduktan sonra haberlerin çözümlenmesi için bir kodlama formu geliştirilmiştir (Ek 1).

2.6. Bulgular ve Yorum

Bu çalışmada yayın kuruluşlarının savaş haberlerini hangi konu başlıklarında ve ne kadar sıklıkta verdiklerini incelemek amaçlanmıştır. Dört ayrı televizyon kanalının ana haber bültenlerinde yedi gün boyunca toplam 351 savaş haberi yayımlandığı belirlenmiştir. Öncelikle bu haberlerin örnekleme aldığımız televizyon kanallarına göre dağılımına bakmamız gerekmektedir.

Tablo 1’de 16-22 Mart 2003 tarihleri arasında yayımlanan ana haber bültenlerinin kanallara göre dağılımı görülmektedir. Bu dönem arasında en yüksek sayıda haber toplam haber içinde %38,5 oranında Kanal 7’ye ait iken, Star TV toplam haber miktarı içinde sadece %17,9 oranında Amerika’nın Irak’a müdahalesi ile ilgili haber yayınlamıştır.

Tablo 1. Savaş Haberlerinin Televizyon Kanallarına Göre Dağılımı

TV kanalının adı	Frekans	%
TRT 1	82	23,4
CNN Türk	71	20,2
STAR	63	17,9
KANAL 7	135	38,5
Toplam	351	100

Toplam 351 savaş haberinin % 17,9’u Star televizyonunda, %20,2 oranı CNN Türk’te, %23,4 TRT 1’de ve %38,5 oranında Kanal 7 televizyonu ana haber bültenlerinde yer almıştır. Tablo 1’e bakıldığında toplam sayı olarak savaş haberlerinin yüksek oranda Kanal 7 televizyonunda yer aldığını görmekteyiz. En düşük oranda haber sayısı ile Star televizyonu dikkat çekmektedir. Tabi haber sayısı önemli olmakla birlikte içerikte incelenmelidir. Bu haberlerin içerik ve kaynaklarını ise çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer vereceğiz.

Tablo 2. Haftanın Yayın Günlerine Göre Savaş Haberlerinin Dağılımı

Yayın günleri	Frekans	%
Pazar (16 Mart 2003)	22	6,3
Pazartesi (17 Mart 2003)	46	13,1
Salı (18 Mart 2003)	71	20,2
Çarşamba(19 Mart 2003)	61	17,4
Perşembe(20 Mart 2003)	53	15,1
Cuma (21 Mart 2003)	43	12,3
Cumtesi(22 Mart 2003)	55	15,6
Toplam	351	100

Tablo 2'de dört ayrı kanalda günlere göre savaş haberlerinin yayınlanma sayısı görülmektedir. En fazla 18 Mart Salı günü savaşa ilişkin haber verildiği dikkat çekmektedir. Bugün dört ayrı televizyon kanalında toplam 71 savaşa ilişkin haber yer almıştır. En az ise 16 Mart Pazar günü savaşa ilgili haber yayınlanmıştır. Haberlerin sayı olarak televizyon kanal ve günlere göre dağılımı ise Tablo 3'de görülmektedir.

Tablo 3. Günlere Göre Haberlerin Yayınlanma Sayısının Kanallara Göre Dağılımı

Yayın günleri	TRT 1	CNN Türk	STAR	KANAL7
Pazar (16 Mart 2003)	9	5	5	3
Paztesi (17 Mart 2003)	11	13	8	14
Salı (18 Mart 2003)	14	25	3	29
Çarşam (19 Mart 2003)	17	8	10	26
Perşem(20 Mart 2003)	11	4	14	24
Cuma (21 Mart 2003)	8	7	8	20
Ctesi (22 Mart 2003)	12	9	15	19
Toplam	82	71	63	135

Haberlerin günlere göre dağılımını gösteren Tablo 3'e baktığımızda ise Kanal 7'nin (29 haber) ve CNN Türk'ün (25 haber) savaşa ilgili haberlere 18 Mart 2003 Salı günü diğer kanallara göre fazla sayıda yer verdiğini görürüz. Oysa Star TV 18 Mart 2003 günü ana haber bülteninde sadece 3 haber yayınlamış, TRT 1 ise 14 habere yer vermiştir. Amerika'nın Irak'ın başkenti Beyrut'u bombaladığı 20 Mart Perşembe günü ise CNN Türk bunu sadece 4 haberle verirken Kanal 7, 24 haberle bu konuyu farklı konu başlıkları ile incelemiştir. Analiz sürecimizde en fazla savaşa ilgili haberlere CNN Türk ve Kanal 7, 18 Mart Salı günü, TRT 1 19 Mart Çarşamba günü ve Star TV 22 Mart cumartesi günü yer vermişlerdir. Amerika'nın Irak'ı bombaladığı günün sabahı olan 21 Mart günü genel olarak haber sayısında beklenenin tersine bir düşüş görülmektedir. Haberler genel olarak savaş alanından gelen görüntülerin yorumsuz olarak sunulduğundan ibaret olmuştur.

Araştırmanın ikinci sorusu haberlerin konu başlıklarına ilişkindi. Haberlerin hangi konu başlıklarından oluştuğunu belirlemek için örneklem kapsamındaki bütün haberler incelenmiştir. İnceleme sonunda, ülkemizin savaş sürecinde uyguladığı dış politikasını anlatan Dış Politika, savaşın ekonomik yansımalarını içeren Ekonomi Politikası, savaş sürecinde savaşın taraflarının ve bundan etkilenen kesimlerin durumunu belirten Askeri Hazırlıklar, ülkemizde meydana gelen değişimler ve tepkiler İç Politika ve Gelişmeler başlığı altında ve savaş beklentisinden itibaren dış dünyada meydana gelen gelişmeleri anlatan Dünyada

Durum ana başlığı olmak üzere beş ayrı konuya rastlanmıştır. Bu konu başlıklarının hangi frekanslarda hangi kanallarda yer aldığı aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 4. Konularına ve TV Kanallarına Göre Haberlerin Dağılımı

	TRT 1	CNNTürk	STAR	KANAL7	Toplam
Dış Politika	15	19	13	11	58
Ekonomi politikası	7	9	5	2	23
Askeri hazırlıklar	31	23	15	53	122
İç politika ve gelişmeler	15	14	5	17	51
Dünyada durum	37	34	39	75	185

Tablo 4 incelendiğinde ağırlıklı olarak televizyon kanallarında Dünyadaki Gelişmelerden bahsedildiği görülmektedir. En az sayıda haber ise Ekonomi Politikası başlığında olmuştur. Genel olarak kanalların gündemi ağırlıklı olarak dünyadaki durumdan ve askeri hazırlıklardan oluşmaktadır. İç politika ve ülkemizdeki savaşın yansımaları en az Star TV tarafından konu edilmiştir.

Bu başlıkların alt başlıklarına göre TV kanallarının haber dağılımına bakılması gerekmektedir. Öncelikle Dış politika başlığına baktığımızda sekiz farklı konu ile karşılaşılacaktır. Bu konular ve kanallarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 5. Dış Politika Sınıflama Sisteminin Alt Başlıkları ve Kanallara Göre Dağılımı

	TRT 1	CNNTürk	STAR	KANAL 7	Toplam
Türkiye-ABD ilişkileri	7	4	9	6	26
ABD'nin tezkere isteği	1	7	-	2	10
Irak hükümeti ile ilişkiler	-	-	-	1	1
Türk Hükümetinin tavrı	3	2	-	2	7
Bayrağımızın yakılması	-	1	-	-	1
Türkmenlerin geleceği	1	2	-	-	3
Barış görüşmeleri	-	1	-	-	1
Kuzey Irak liderleri	3	2	3	-	8
Diğerleri	-	-	1	-	1
Toplam	15	19	13	11	58

Dış Politika ana başlığında; Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkiler, ABD'nin Türkiye'den tezkere isteği, Türkiye'nin Irak Hükümeti ile ilişkileri, Türk Hükümetinin Irak'a müdahaleye ilişkin sergilediği tavır, Türk Bayrağının yakılması, Irak'ta yaşayan Türkmenlerin geleceği, Irak ile ABD arasındaki barış görüşmeleri ve Kuzey Irak'ta bulunan topluluk liderleri alt başlıkları tespit edilmiştir. Dış politikaya ilişkin alt başlıklarda en çok Türkiye-ABD ilişkileri ve bu ilişkinin geleceği üzerinde durulmuştur. Tablo 5'e bakıldığında özellikle Star TV'nin bu konu üzerinde diğer kanallara göre daha fazla bahsettiği gözlemlenmiştir. CNN Türk kanalı ise diğer televizyon kanallarından daha fazla dış politika üzerinde durmuştur. Bu kanalın en çok üzerinde durduğu konu ise ABD'nin tezkere isteği olmuştur. Star televizyonunun ise bu konuda hiç haber yapmadığı gözlemlenir. Irak Hükümeti ile ilişkiler konusunu sadece bir haberle Kanal 7'i haber yaparken, Türk bayrağının yakılması konusu ise sadece CNN Türk kanalında yer almıştır.

Araştırmada ikinci ana başlık Ekonomi Politikası konusudur. Tablo 6'da bu konunun alt başlıkları görülmektedir. Bu ana başlık altındaki konular Ülkemizdeki ekonomik durgunluk, Irak'ın savaş sonrası durumu, Türkiye'ye yapılacak ekonomik yardım, savaşın dünya piyasalarına yansımaları ve Irak'ta yaşanan ekonomik sıkıntılar şeklinde alt başlıklarda toplanmıştır.

Tablo 6. Ekonomi Politikası Sınıflama Sisteminin Alt Başlıkları ve Kanallara Göre Dağılımı

	TRT 1	CNN Türk	STAR	KANAL 7	Toplam
Ekonomik durgunluk	2	1	-	-	3
Irak'ın savaş sonrası durumu	1	-	-	-	1
Ekonomik yardım	2	7	1	2	12
Savaşın piyasalara yansımaları	2	-	3	-	5
Irak'ta ekonomi	-	1	1	-	2
Toplam	7	9	5	2	23

Bu alt başlıklar arasında en çok üzerinde durulan konu Amerika'nın Türkiye'ye yapacağı ekonomik yardım olmuştur. Özellikle bu konu üzerinde en çok CNN Türk kanalının durduğu gözlemlenmiştir. Irak'ın savaş sonrası ekonomik durumu ise en az ilgilenilen konu olmuştur. Diğer kanallar içinde CNN Türk, ekonomi politikası ile ilgili haberlere en fazla yer veren kanal olmuştur.

Araştırmanın üçüncü sınıflandırması ise askeri hazırlıklardır. Askeri hazırlıklar ana başlığı altında ise Türk Ordusu, Irak'ın askeri yapılanması, Irak halkının savaş hazırlıkları, ABD askerlerinin Irak'taki güvenliği, ABD'nin Irak üzerinde uygulayacağı savaş stratejileri, savunma sistemleri, savaşın çıkacağına dair ihtimaller, ABD'nin askeri malzeme ve asker sevkıyatı, yabancı ülke vatandaşlarının Irak'ı terk etmelerine dair yapılan uyarılar ve bunların Irak'tan ayrılması alt başlıklarından oluşmuştur.

Tablo 7. Askeri Hazırlıkları Sınıflama Sisteminin Alt Başlıkları ve Kanallara Göre Dağılımı

	TRT 1	CNN Türk	STAR	KANAL 7	Toplam
Türk ordusu	1	1	2	3	7
Irak'ın askeri yapılanması	1	2	-	4	7
Halkın savaş hazırlıkları	3	3	2	4	12
ABD askerlerinin güvenliği	2	1	1	-	4
ABD'nin savaş stratejisi	6	6	1	17	30
Savunma sistemleri	1	1	-	1	3
Savaş ihtimali	6	4	2	8	20
ABD'nin sevkıyatı	8	2	4	10	24
Yabancı ülke vatandaşlarının savaş bölgesini terk etmesi	1	3	2	6	12
Diğerleri	2	-	1	-	3
Toplam	31	23	15	53	122

Tablo 7'ye bakıldığında Askeri hazırlıklar başlığı altında en çok ABD'nin savaş stratejisinin haber yapıldığı görülür. İkinci olarak ABD'nin sevkıyatına ilişkin haberler yer almıştır. Bu konulara en fazla yer veren kanal ise Kanal 7 televizyonu olmuştur. Genel olarak bakıldığında da askeri hazırlıklara ilişkin haberlere en çok Kanal 7'i televizyonu yer vermiş, en az ise Star televizyonu bu haberlerle ilgilenmiştir. TRT 1'in ve Star TV'nin bu konu başlığındaki gündemi ABD'nin sevkıyatı, CNN Türk ve Kanal 7'nin ABD'nin savaş stratejisi olmuştur.

Araştırmanın bir diğer konu başlığı ise İç politika ve gelişmeler şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu başlık ise ülkemizde ABD'ye Irak'a müdahalesine ilişkin ülkemiz tarafından verilecek olan tezkerele ilgili tartışmalar, Ülkemizde savaşa karşı olan kesimlerin tavrı, Kızılay'ın savaştan dolayı oluşacak göçe ilişkin hazırlıkları ve Hükümetin Güçlüyüz mesajı, alt başlıklarından oluşmaktadır.

Tablo 8. İç Politika ve Gelişmeler Sınıflama Sisteminin Alt Başlıkları ve Kanallara Göre Dağılımı

	TRT 1	CNN Türk	STAR	KANAL 7	Toplam
Tezkere tartışmaları	10	12	5	13	40
Muhalefetin tavrı	2	1	-	1	4
Kızılay'ın göç hazırlığı	1	-	-	-	1
Güçlüyüz mesajı	1	1	-	1	3
diğerleri	1	-	-	2	3
Toplam	15	14	5	17	51

Bu sınıflandırmayı incelediğimizde en çok tezkere tartışmalarının haber konusu olduğu görülür. TRT 1 televizyonu bütün bu alt başlıklardan her birine ilişkin haberlere yer verirken Star televizyonu sadece tezkere tartışmalarına yer vermiştir.

Son sınıflandırma sistemimiz Dünyada durum başlıdır. Genel olarak haberlere bakıldığında şu alt sınıflardan oluştuğu görülür; Dünyanın dört bir yanında ortaya çıkan savaş karşıtı gösteriler, Saddam'ın ABD'ye yönelik açıklamaları, ABD Başkanın saldırıya ilişkin açıklamaları, savaş ihtimali nedeniyle Irak'ta yaşananlar, saldırıya bakış nedeniyle İngiltere hükümetinde ortaya çıkan anlaşmazlıklar, Irak'ta yaşanan göç, Irak savaşının sebebi olan petrol, BM teşkilatının saldırıya bakışı, Irak'ın oluşturduğu kimyasal tehdit, Irak'ın vurulması ve saldırılara Irak'ın cevabı yani savunması.

Tablo 9. Dünyada Durum Sınıflama Sisteminin Alt Başlıkları ve Kanallara Göre Dağılımı

	TRT 1	CNN Türk	STAR	KANAL 7	Toplam
Savaş karşıtı gösteriler	3	2	6	10	21
Saddam'ın açıklamaları	2	2	-	6	10
ABD başkanın açıklamaları	4	1	-	5	10
Irak'ta yaşananlar	4	4	6	16	30
İngiltere hük. anlaşmazlıklar	-	2	-	-	2
Göç	5	7	3	6	21
Petrol	2	1	-	2	5
BM	3	1	1	1	6
Kimyasal tehdit	-	1	-	-	1
Irak'ın vurulması	11	8	17	21	57
Irak'ın savunması	3	4	2	3	12
Diğerleri	-	1	4	5	10
Toplam	37	34	39	75	185

Bu alt başlıklar incelendiğinde en fazla Irak'ın vurulması ve Irak'ta yaşananlar konusunda haber yapıldığı görülür. İngiltere hükümetinde savaş kararı ile ilgili çıkan anlaşmazlıklar ile Irak'taki kimyasal tehdit sadece CNN Türk kanalında haber konusu olmuş diğer kanallar bu konuyla ilgilenmemiştir. Savaş karşıtı gösteriler ve Irak'ın vurulması en fazla Kanal 7 televizyonu ana haber bülteninde yer almıştır. Irak Hükümeti başkanı ile ABD başkanın açıklamaları ile İngiliz hükümetindeki açıklamalara Star televizyonu hiç yer vermemiştir.

Çalışmanın bir diğer sorusu 16-22 Mart 2003 tarihleri arasında ana haber bülteninde yayınlanan haberlerin hangi niteliğe sahip olduğuna ilişkindir. Bununla ilgili olarak yapılan sınıflandırma ve sonuçları Tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10. Savaş Haberlerinin Niteliği

Haberin niteliği	Frekans	%
Açıklama	47	13,4
Eleştiri	10	2,8
Olasılık	26	7,4
İddia	27	7,7
Bilgilendirme	123	35
Beklenti	18	5,1
Korku	17	4,8
Destek	7	2,0
Ret	4	1,1
Tehdit	7	2,0
Karşılaştırma	8	2,3
Tepki	36	10,3
Uyarı	7	2,0
Tedirginlik	12	3,4
Diğerleri	2	,6
Toplam	351	100

Tablo 10 baktığımızda haberlerin en çok bilgilendirme niteliğine sahip olduğunu görürüz. Haberler %35 oranında bilgilendirme şeklinde verilmiştir. % 13,4 oranında açıklama şeklinde, %10,3 oranında ise tepki şeklinde verilen haberlerle karşılaşmıştır.

Tablo 11. Televizyon Kanallarına Göre Haber Niteliğinin Dağılımı

	TRT1	CNN Türk	STAR	KANAL 7	Toplam
Açıklama	21	10	2	14	47
Eleştiri	2	1	2	5	10
Olasılık	4	12	1	9	26
İddia	4	2	11	10	27
Bilgilendirme	24	22	27	50	123
Beklenti	6	2	2	8	18
Korku	5	5	2	5	17
Destek	1	1	1	4	7
Ret	1	2	-	1	4
Tehdit	2	1	1	3	7
Karşılaştırma	1	2	1	4	8
Tepki	6	6	8	16	36
Uyarı	1	1	1	4	7
Tedirginlik	4	4	4	-	12
Diğerleri	-	-	-	2	2
Toplam	82	71	63	135	351

Televizyon kanallarına göre haberin niteliğine baktığımızda bilgilendirme niteliğinde haberin diğer kanallara göre en fazla sayıda Kanal 7 televizyonunda olduğunu görürüz. TRT 1 televizyonunda yayınlanan haberlerin bilgilendirme ve açıklama niteliğindedir. CNN Türk kanalında bilgilendirme, olasılık ve açıklama niteliğinde haberler yayımlanmıştır. Star televizyonu bilgilendirme niteliğinde haberlerin yanında iddia ve tepki niteliğinde de haberlere yer vermiştir. Kanal 7 televizyonu ise bilgilendirme, tepki, açıklama ve iddia biçiminde haberler yayımlamıştır.

Araştırmanın diğer bir sorusu ise verilen haberlerin kaynağı ile ilgiliydi. Aşağıdaki tabloda haberlerin kaynakları ile ilgili sayısal veriler görülmektedir.

Tablo 12. Savaş Haberlerinin Kaynağı

Haberin kaynağı	Frekans	%
Cumhurbaşkanı	2	0,6
Genelkurmay	5	1,4
Başbakan	6	1,7
Bakan	11	3,1
ABD Hükümeti	27	7,7
İngiliz Hükümeti	2	0,6
Irak Hükümeti	16	4,6
BM yetkilisi	2	0,6
Yabancı haber ajansı	14	4,0
Uzman	28	8,0
Politikacı	10	2,8
Medya personeli	175	49,9
Meclis başkanı	7	2,0
Yayın kuruluşunun haberi	46	13,1
Toplam	351	100,0

Savaşın haberlere nasıl yansıdığına ilişkin belirlediğimiz 16-22 Mart 2003 tarihleri arasındaki ana haber bültenlerinde ağırlıklı olarak % 49,9 oranında muhabirlerin bulunduğu bölgeden bildirdikleri haberlerle karşılaşmıştır. %13,1 ise yaygın kuruluşunun kendi yorumlarını içeren kendi hazırladığı haber ve % 8 ise uzman görüşünden oluşmuştur. Bu haberlerin kanallara göre dağılımı ise aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 13. Televizyon Kanallarına Göre Haberin Kaynağı ve Kanallara Göre Dağılımı

Haberin kaynağı	TRT 1	CNN Türk	STAR	KANAL 7	Toplam
Cumhurbaşkanı	1	-	1	-	2
Genelkurmay	1	-	2	2	5
Başbakan	2	1	1	2	6
Bakan	4	4	1	2	11
ABD Hükümeti	8	6	2	11	27
İngiliz Hükümeti	-	1	-	1	2
Irak Hükümeti	3	3	2	8	16
BM yetkilisi	2	-	-	-	2
Yabancı haber ajansı	3	5	4	2	14
Uzman	1	7	-	20	28
Politikacı	5	4	-	1	10
Medya personeli	42	38	24	71	175
Meclis başkanı	4	1	1	1	7
Yayın kuruluşun haberi	6	1	25	14	46
Toplam	82	71	63	135	351

Tabloyu incelediğimizde TRT 1 ve CNN Türk kanallarının haberlerinin kaynağının % 50 oranında medya personelinin olay bölgesinden aktardığı haberlerden oluştuğunu görürüz. CNN Türk Cumhurbaşkanı, Genel kurmay başkanı ve BM yetkilisi kaynaklı haberlere yer vermemiştir. ABD başkanın yaptığı açıklamalara dayanan haberler en fazla sayıda Kanal 7 televizyonunda yayımlanmıştır. Kanal 7 bu konuda toplam 11 haber yaparken TRT 1 8, CNN Türk 6 ve Star 2 haber yapmıştır. Star televizyonu medya personelinin ilettiği haberler (24) kadar, kendi yaptığı kaynağı verilmeyen haberler (25) sunmuştur. Haber kaynağı olarak uzman ya da politikacıya yer verilmemiştir. Kanal 7 televizyonun 71 haberi medya personelinin sunduğu haberden oluşurken diğer kanallardan daha ağırlıklı olarak uzman görüşüne yer vermiştir.

Her bir haberin açıklanma nedeni vardır. Çalışmada bu nedenleri sıralayan bir sınıflandırma sistemi oluşturulmuş ve bu sınıflandırma dışında olanları da diğerleri başlığı altında toplanmıştır. Haberlerin açıklanma vesilesi Tablo 14'de görülmektedir. On beş farklı başlık altında toplanan haberlerin açıklanma sebebi en fazla savaş ortamından gelen haberlerden dolayı olmuştur. Yaklaşık % 30 oranında savaş ortamından gelen bilgiler haber olarak sunulmuştur. Askeri hazırlıklarla ilgili 59 haber, toplam yedi günde basın toplantılarıyla ilgili olarak ise 37 haber yayımlanmıştır. Savaşa karşı olan protestolara ilişkin sadece 26 haber tespit edilmiştir.

Tablo 14. Savaş Haberlerinin Açıklanma Vesilesi

Haberin açıklanma vesilesi	Frekans	%
Basın toplantısı	37	10,5
Ulusa sesleniş konuşması	5	1,4
Bakanlar kurulu top.	14	4,0
ABD-Türkiye diplomasi krizi	8	2,3
Resmi ziyaret	2	0,6
Muhalefet parti grup top.	2	0,6
Kuzey Irak Zirvesi	11	3,1
İngiltere parlamento top.	3	0,9
ABD parlamento top.	1	0,3
Protesto	26	7,4
Borsa	10	2,8
Askeri hazırlıklar	59	16,8
Söyleşi	32	9,1
Savaş ortamı	104	29,6
Diğerleri	37	10,5
Toplam	351	100,0

Haberlerin açıklanma vesilesinin kanallara göre dağılımına ilişkin bilgiler Tablo 15'de görülmektedir. Bu tabloda haberlerin kanallara göre dağılımı daha açık olarak görülmektedir.

Tablo 15. Televizyon Kanallarına Göre Haber Açıklanma Vesilesi

	TRT1	CNN Türk	STAR	KANAL7	Toplam
Basın toplantısı	18	7	1	11	37
Ulusa sesleniş konuşması	3	1	-	1	5
Bakanlar kurulu top.	3	3	2	6	14
ABD-Türkiye diplomasi krizi	1	3	3	1	8
Resmi ziyaret	1	1	-	-	2
Muhalefet parti grup top.	1	1	-	-	2
Kuzey Irak Zirvesi	4	3	3	1	11
İngiltere parlamento top.	1	2	-	-	3
ABD parlamento top.	-	-	-	1	1
Protesto	4	2	8	12	26
Borsa	2	3	3	2	10
Askeri hazırlıklar	13	8	7	31	59
Söyleşi	6	10	-	16	32
Savaş ortamı	25	20	24	35	104
Diğerleri	-	7	12	18	37
Toplam	82	71	63	135	351

Basın toplantılarına ilişkin TRT1 televizyonu 18 haber yayımlarken, Star televizyonu bu konuda sadece bir habere yer vermiştir. Savaşa ilişkin dünyanın çeşitli kesimlerinde yapılan protestolar Kanal 7 televizyonunda 12 ayrı haber olarak verilirken CNN Türk televizyonu bir hafta süreyle sadece 2 haber yayımlamıştır. Askeri hazırlıklara ilişkin haberler en fazla sayıda (31 haber) Kanal 7 televizyonunda yer alırken, CNN Türk televizyonu 8 haber ve Star televizyonu 7 haber yer vermiştir. Amerika'nın Irak'a müdahalesi ile ilgili Kanal 7 televizyonunda 16 ayrı söyleşi yer almış, Star televizyonu ise söyleşi türü habere hiç yer vermemiştir.

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, örnekleme kapsamındaki her bir kanalın savaş haberlerine genel olarak bakışı betimlenmiştir. İncelemede, televizyon kanallarının haber sayıları ve haber konuları birbirinden farklı olduğu tespit edilmiştir. Her televizyon kanalı farklı sayıda ve içerikte savaş haberi ile gündem oluşturmuştur. Ancak, genel olarak zikredilirse, analiz kapsamındaki yedi gün boyunca ülkemizde değişmeyen ve sürekli gündemde olan konu Türkiye'nin Amerika'ya vereceği tezkere ve bunun getireceği ekonomik beklentiler olmuştur. Ülkemiz dışındaki gelişmelerde ise Kanal 7 televizyonu diğer kanallara açık bir farkla daha fazla sayıda savaşa ve Irak'ta yaşananlara yer vermesi olmuştur. Savaşa ilişkin haberlerin verildiği gün bakımından kanallar arasında bir tutarlılık görülmemiştir. Her bir kanal farklı günlerde farklı sayıda haber vermiştir. Bu, ülke gündemine ve haber kaynaklarından enformasyonun gelişine bağlı bir sonuç olarak yorumlanabilir. Amerika'nın Irak'a saldırı düzenlediği ilk gün olan 21 Mart 2003 günü haber sayısı düşmüş ancak habere ayrılan süre artmıştır. Haberler saldırının olduğu bölgeden görüntülerin yorumsuz bir şekilde verilmesinden oluşmuştur.

İçerik analizinin en önemli süreci inceleme alanının sınıflandırılmasıdır. Bu amaçla baştan sona bütün haber kayıtları incelenerek bir sınıflandırmaya ulaşılmıştır. Genel olarak bütün haber kanallarının yedi günlük inceleme sürecinde dış politika, ekonomi politikası, askeri hazırlıklar, iç politika ve dünyadaki durumları içeren konu başlıklarına rastlanmıştır. Yani, bu yedi günlük incelemede, inceleme kapsamındaki televizyon kanallarının gündemi bu konu başlıklarından oluşmuştur. Tabii her televizyon kanalı farklı ağırlıkta bu konulara yer vermiştir. Ağırlıklı olarak savaş nedeniyle dünyanın çeşitli ülkelerindeki bakış açıları, savaşa yaklaşımları, Amerika ya da Irak'a aldıkları tavırları içeren konulardan oluşan dünyadaki durum üzerinde durulmuştur. Daha sonra üzerinde durulan bir diğer konu ise Amerika ve Irak'ın savaşa hazırlıklarını, ülkelerin savaş stratejilerini ve savunma sistemlerini içeren askeri hazırlıklar konusu olmuştur.

Haberlerin konuları kadar niteliği de önemlidir. Bu nedenle haberlerin niteliğinin nelere olabileceği üzerinde de durulmuştur. Eleştiri, olasılık, iddia gibi haber niteliklerine rastlanmakla birlikte ağırlıklı olarak bu dönemde haberlerin bilgilendirme niteliğinde verildiği gözlemlenmiştir. Aynı zamanda tepki niteliğinde haberlere de rastlanmıştır. Ancak savaş

bölgesinde olup bitenleri ya da dünyada olan biteni aktaran ve izleyicileri bilgilendiler haber niteliği ağırlıklı olarak rastlanmıştır.

Haberin güvenilirliği bakımından haberin hangi kaynaktan alındığı büyük önem taşımaktadır. Çalışma kapsamındaki haberlerin önemli bir kısmı savaş alanından muhabirlerin görüşleri ve kameralarına kaydettikleri görüntüler eşliğinde verilmiştir. Yani en önemli haber kaynağı medya personeli olmuştur denilebilir. Kaynağı belirtilmeden televizyon kanalının kendi hazırladığı haberlere de önemli miktarda rastlanmıştır. Bu da haberlerin güvenilir olup olmadığı tartışmasına zemin hazırlamaktadır.

Çalışmada haberin haber olma nedeni üzerinde de durulmuştur. Doğal olarak haberlerin önemli kısmının vesilesi savaş ortamı olmuştur. Bunun dışında yapılan askeri hazırlıklar ve savaşla ilgili düzenlenen basın toplantıları da bir başka haber vesileleri olarak karşımıza çıkmıştır. Özellikle yapılan basın toplantıları TRT 1 televizyonunda önemli biçimde yer almıştır.

TRT 1 televizyonu sayı olarak Kanal 7 TV'den sonra en fazla sayıda haber veren kanal olmuştur. Bu haberlerin içeriğine bakıldığında ise TRT 1 televizyonunun hemen hemen bütün konu başlıklarındaki haberlere yer verdiği görülür. Gündemini Türkiye-ABD ilişkileri, savaşın ekonomideki yansımaları, ABD'nin sevkıyatı ve savaş stratejisi, savaş ihtimali ve Irak'ın vurulması oluşturmuştur. Haberleri genel olarak yorum katmadan bilgilendirme ve açıklama şeklinde yayımlamıştır.

CNN Türk kanalının gündemini tezkere tartışmaları, Türkiye'ye yapılacak ekonomik yardım, ABD'nin savaş stratejisi ve savaştan dolayı ortaya çıkan göç konusu olmuştur. Türk Bayrağının yakılması ise sadece CNN Türk kanalında haber yapılmıştır. Haberleri genel olarak bilgilendirme ve olasılık şeklinde yayımlanmıştır.

Star TV en fazla Türkiye-ABD ilişkilerinden söz eden kanal olmuştur. Kanalın, savaşın piyasalara yansımaları, ABD'nin askeri sevkıyatı ve Irak'ta yaşananlar işlediği temel haber konuları olmuştur. Haberleri genel olarak bilgilendirme ve iddia şeklinde oluşturulmuştur. Kanalın kendi haberi niteliğinde olan kaynağı belirsiz haberlerde önemli ölçüde yayımlanmıştır.

Kanal 7 televizyonu incelemeye yaptığımız hafta süresince Türkiye-ABD ilişkilerini gündeme getirmiş, savaşın ekonomik boyutları ile ilgilenmemiş, tezkere tartışmalarını ve Irak'ta yaşananları haber konusu yapmıştır. Diğer kanallardan daha fazla oranda savaş karşıtı gösterilere yer vermiştir. Haberleri bilgilendirme ve tepki niteliğinde yayımlamıştır. Kaynağı anlaşılamayan haberlere de yer vermiştir.

Genel olarak bakıldığında incelediğimiz her kanalın savaş haberlerine bakışı ve gündemi farklı olmuştur. Öncelikle temel farklılık haber sayısında olmuştur. Aynı dönemde Kanal 7 televizyonu diğer kanallara oranla çok daha fazla sayıda habere yer vermiş ve bu da dolayısıyla çok daha fazla sayıda konuyu haber olarak yapmasını sağlamıştır. Ayrıca haberlere söyleşi yaptığı konuları da katmış ve savaşı farklı boyutlarda da gündeme getirmiştir. Star

TV ise konu ile ilgili hiç bir uzmanla söyleşi yapmamış sadece savaş bölgesinden gönderilen görüntüler eşliğinde haberleri spikerin okuması şeklinde haberlere yer vermiştir. Ayrıca kaynağı belirsiz haberler de yer almıştır. Savaşın başlaması öncesi ve sonrasında dünyanın değişik bölgelerinde yapılan protestolar en az sayıda CNN Türk kanalında yer almıştır. Bu konudaki en fazla sayıda haber ise yine Kanal 7 televizyonunda yer almıştır.

KAYNAKÇA

- Duran, Ragıp (1999).** *Burası Dünya Polis Radyosu-Global Medya Eleştirileri.* İstanbul: YKY.
- Duran, Ragıp (2000).** *Medyamorfoz.* İstanbul: Avesta yayınları.
- Erdoğan İ. ve Alemdar K. (1990).** *İletişim ve Toplum,* Ankara: Bilgi yayınevi.
- Fejes F. (1994).** “*Eleştirel Kitle iletişim Araştırması ve Medya Etkileri*” Medya, İktidar, İdeoloji. Mehmet Küçük (çev). İstanbul: Ark Yayınevi.
- Fiske, John (1997).** “*Postmodernizm ve Televizyon*” Medya, Kültür ve Siyaset. Süleyman İrvan. (çev.) Ankara: Ark Yayınevi.
- Gökçe, Orhan (1995).** *İçerik Çözümlemesi-Sosyal Bilimlerde Bir Araştırma Yöntemi.* Genişletilmiş 2.bs. Konya: Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Yay. No:1.
- Gökçe, Orhan (2001).** *İçerik Çözümlemesi.* Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Matelski, Marilyn J. (2000)** *Televizyon Haberciliğinde Etik.* Bahar Öcal Düzgören (çev.), 2.bs. İstanbul: YKY.
- Mutlu, Mustafa (2003).** *Vietnam'dan Körfez'e Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu.* İstanbul: Okumuş Adam Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri.
- Turam, Emir (1994).** *Medyanın Siyasi Hayata Etkileri.* İstanbul: İrfan Yayıncılık
- Werner, Severin ve James W. Tankard, Wr. (1994).** *İletişim Kuramları: Kökenleri, Yöntemleri ve Kitle İletişim Araçlarında Kullanımları.* Çev: Ali Atf Bir ve Serdar Sever. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yüksel, Erkan (2001).** *Medyanın Gündem Belirleme Gücü.* Konya:Çizgi Kitapevi.
- Yüksel, Erkan (2004).** *Medya Güvenlik Kurulu-28 Şubat Sürecinde Medya, MGK ve Siyaset Bağlantısı.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayınları.

EK 1.

Değişkenin numarası	İÇERİK	KOD	SÜTUN
1	Araştırma Biriminin Numarası	001-360	
2	Tarih (gün)	16-22	
3	Tarih (ay)	03	
4	Haftanın Yayın Günleri	1-7	
5	TV Kanalının Adı TRT 1 1 CNN Türk 2 STAR 3 KANAL 7 4	1-4	
6	Haber yayın saati 19.00-20.00 1 19.30-20.30 2 20.00-21.00 3	1-3	
7	Haberin Konumu Öncelik sırası 1 Öncelik sırası 2 Öncelik sırası 3 Öncelik sırası 4 Öncelik sırası 5 Öncelik sırası 6 Öncelik sırası	1-....	
8	Haberin Sunum Biçimi Spiker+ Metin 1 Spiker+Metin+Görüntü 2	1-2	
9	Sınıflamalar Dış Politika İnsan hakları 01 Ekonomik anlaşmalar 02 Türkiye-ABD ilişkileri 03 ABD'nin tezkere isteği 04 Irak hükümeti ile ilişkiler 05 Türk Hükümetinin tavrı 06 Türk bayrağının yakılması 07 Türkmenlerin geleceği 08 Barış görüşmeleri 09 Kuzey Irak liderleri 10 Diğerleri 11	01-11	

EK 1. DEVAMI

10	Ekonomi Politikası		
	Ekonomik durgunluk	01	01-06
	Irak'ın savaş sonrası durumu	02	
	Ekonomik yardım	03	
	Savaşın piyasalara yansımaları	04	
	Irak'ta ekonomi	05	
Diğerleri	06		
11	Askeri hazırlıkları		
	Türk ordusu	01	01-12
	Irak'ın askeri yapılanması	02	
	Halkın savaş hazırlıkları	03	
	ABD askerlerinin güvenliği	04	
	ABD'nin savaş stratejisi	05	
	Savunma sistemleri	06	
	Savaş ihtimali	07	
	Güvenlik kordonu	08	
	Mayınlı bölgeler	09	
	ABD'nin sevkıyatı	10	
	Savaş bölgesini yabancı ülke vatandaşlarının terk etmesi	11	
Diğerleri	12		
12	İç politika ve gelişmeler		
	Tezkere tartışmaları	01	01-05
	Muhalefetin tavrı	02	
	Kızılay'ın göç hazırlığı	03	
	Güçlüyüz mesajı	04	
Diğerleri	05		
13	Dünyada durum		
	Savaş karşıtı gösteriler	01	01-14
	Saddam'ın açıklamaları	02	
	ABD Başkanının açıklamaları	03	
	Irak'ta yaşananlar	04	
	İngiltere hükümetindeki anlaşmazlıklar	05	
	İngiltere'de kamuoyu	06	
	Göç	07	
	Petrol	08	
	BM	09	
	Nükleer tehdit	10	
	Kimyasal tehdit	11	
	Irak'ın vurulması	12	
	Irak'ın savunması	13	
Diğerleri	14		

EK 1. DEVAMI

14	Haberin niteliği:		
	Açıklama	01	
	Eleştiri	02	
	Olasılık	03	
	İddia	04	
	Bilgilendirme	05	
	Beklenti	06	
	Korku	07	
	Destek	08	
	Ret	09	01-15
	Tehdit	10	
	Karşılaştırma	11	
	Tepki	12	
	Uyarı	13	
	Tedirginlik	14	
Diğerleri	15		
15	Haberin kaynağı		
	Cumhurbaşkanı	01	
	Genel Kurmay	02	
	Başbakan	03	
	Bakan	04	
	ABD Hükümeti	05	
	İngiliz hükümeti	06	
	Irak Hükümeti	07	1-15
	BM yetkilisi	08	
	Yabancı haber ajansı	09	
	Bilim adamı	10	
	Politikacı	11	
	Sendikacı	12	
	Medya personeli	13	
	Meclis Başkanı	14	
Diğerleri	15		
16	Haberin açıklanma vesilesi		
	Basın Toplantısı	01	
	Ulusa Sesleniş konuşması	02	
	Bakanlar kurulu toplantısı	03	
	ABD-Türkiye diplomasi krizi	04	
	Resmi ziyaret	05	
	Muhalefet parti grup toplantısı	06	01-16
	Kuzey Irak Zirvesi	07	
	İngiliz parlamento toplantısı	08	
	ABD parlamento toplantısı	09	
	Savaş karşıtı miting	10	
	Protesto	11	
	Borsa	12	
	Askeri hazırlıklar	13	
	Söyleşi	14	
Savaş ortamı	15		
	Diğerleri	16	

